

Etelä-Savon ja sen kuntien ja hyvinvointialueen talousnäkymät ja tulevaisuus

Etelä-Savon
maakuntafoorumi
27.8.2026

Timo Kietäväinen
maaneuvos

Etelä-Savon edunvalvonnan kärkiasiat

- ***Erityinen haaste talouden tervehdyttämisen varjolla tapahtuva keskittämiskehitys***
- Etelä-Savon väestö 31.3.2026 ennakkotietojen mukaan 127 750, eli 2,3 % Suomen väestöstä, osuus koko maan pinta-alasta 4,2 %. Yksin ei pärjätä, liittoutumien merkitys. Väestö vähenee, paraneeko elämisen laatu?
- Seuraavan hallituksen ohjelmakirjaukset poikkeuksellisen merkittäviä aluekehityksen sekä kuntien ja hyvinvointialueiden kannalta: miten niukat resurssit jaetaan, mistä leikataan, mitä säästöjen varjolla aiotaan?
- **EU-tasolla:**
 - uusi EU:n Itäraja-alueiden ohjelma, Etelä-Savo rajamaakunta => maan hallitus aidosti edistämään hanketta, Itä-Suomen yhteistyö, muut EU-ohjelmat/uusi EU:n itäraja-alueiden ohjelma Uuden hallituksen tavoitteeksi.
- **Kansallisella tasolla:**
 - Hyvinvointialueiden ja kuntien erilliset parlamentaariset tulevaisuustyöryhmät sekä maakuntaliittojen tulevaisuusselvitys/selvityshenkilö => avainhenkilöt työryhmässä, puoluekohtainen vaikuttaminen mm. rahoitusuudistukset esillä
 - Itä-Suomi ohjelma tällä erää tyssähti, mutta erityisalueiden ajamista kannattaa jatkaa - mm. investointien ja rekrytointien helpotukset, kulutuksen/ osaamisen vahvistaminen, turvallisuus, raaka-aineet, *monipaikkaisuus*.
 - Oikeudenmukainen kohtelu infraverkoissa, tietoliikenne, sähköverkot ja liikenneverkot ml alemman asteiset tiet, julkiset palvelupisteet/uusien Suomi-pisteiden perustaminen. Kansallinen tekoälyohjelma ainakin soteen.
- **Maakunnan tasolla:**
 - Toimivan, luottamukseen perustuvan yhteistyön rakentaminen kuntien, erityisesti Mikkelin ja Savonlinnan kesken sekä alueen elinkeinoelämän ja järjestöjen kesken
 - Maakunnan voimavarojen ennakoluuloton hyödyntäminen matkailu ja metsä kärjessä.

Kuntien näkymät

- Parlamentaarisen työryhmä: *Kuntaliitto nostaa vahvasti esiin (ei virallisesti esitä) **peruskoulutuksen oppilasmäärät** kuntajaotusta määrittävänä - kuntaliitoksia ollaan vahvasti eräillä tahoilla nostamassa keskeiseksi korjauskeinoksi sekä ratkaisuksi tarjotaan myös kuntien tehtävien eriyttämistä.*
- Väliyhteen veto joulukuussa 2026 ja johtopäätökset syksyllä 2027 ennen toimikauden päättymistä 18.12.2027
- Eri kokoisten kuntien osuus toimintamenoista koko maassa
- Etelä-Savon kuntien hyvin vaihteleva tilanne
- Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistus

Kuntaliiton parlamentaariselle työryhmälle valmistelemasta aineistosta:

Miksi parlamentaarinen työ?

- **Väestönmurroksen seurauksena** useat kunnat ovat suurissa vaikeuksissa järjestää palveluja tulevaisuudessa. Erot etenkin kuntien veroprosenteissa ovat repeämässä.
- Myös **kuntademokratia on vaikeuksissa**: äänestysprosentti laskee ja ehdokkaita on yhä vaikeampi löytää.
- Tarvitsemme kuntaperusteisen järjestelmän, jossa **palveluiden saavutettavuus, kansalaisten yhdenvertaisuus ja rahoitusjärjestelmän kestävyys ovat tasapainossa**, ja jossa rahoitus perustuu kuntien nykyisiin tehtäviin.
- Palvelujen tehokasta ja laadukasta järjestämistä ei ratkaista vain paikallisilla ratkaisuilla. **Tarvitaan kansallinen yhteisymmärrys kuntien tehtävistä ja niistä edellytyksistä, jotka kunnilla on oltava niistä selviytyäkseen.**
- Tavoitteena on oltava sellainen järjestelmä, jossa **kunnat voivat luottaa valtioon ja valtio kuntien kykyyn toimia tehokkaasti ja vaikuttavasti, itsehallintonsa puitteissa.**

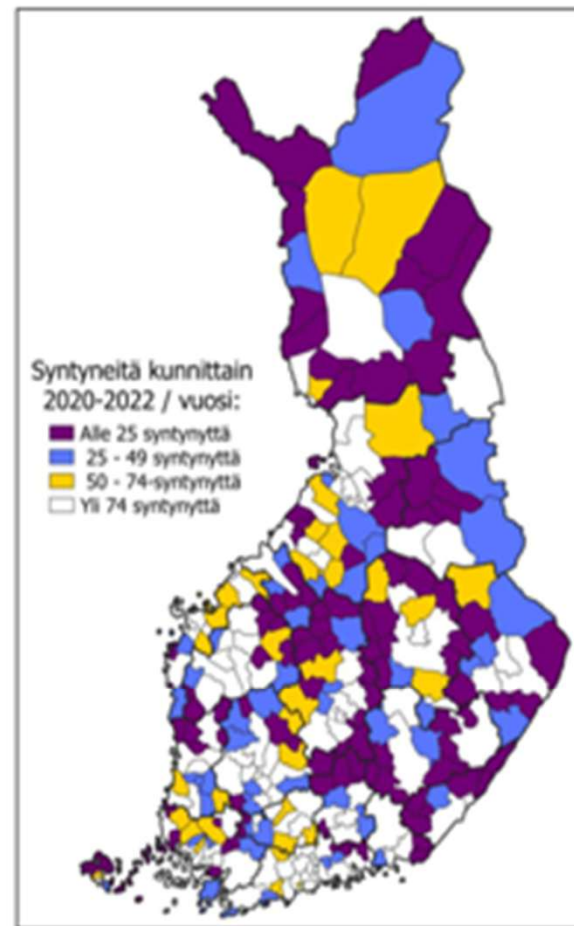
Missä kunnissa syntyi alle kolme koululuokkaa*?

118 kunnassa alle yksi koululuokka

55 kunnassa 1 – 2 koululuokkaa

25 kunnassa 2 – 3 koululuokkaa

***Jos koululuokka on 25 henkilöä**

KUNTA
LIITTO
Kuntaliiton logo

Kuntaliiton parlamentaariselle työryhmälle valmistelemasta aineistosta: Kunta—kotiseutukunta-simulaation lähtökohdat

Kunta (198 kpl)

- **Kunnassa yläkoululaisia (13-15-vuotiaat) on oltava vähintään 120** (20 oppilasta / luokka), joka mahdollistaa vähintään 2-sarjaisen yläkoulun järjestämisen, joka on otettu tässä simulaatiossa yläkoulun kestävän järjestämisen minimikooksi.
- **Kunnilla on nykyisen kuntalain ja erityislakien mukaiset tehtävät** ja velvoitteet ja esim. kuntayhteistyörakenteet kuten nykyisin. (BAU)
- Lisäksi joillakin kunnilla voisi olla valtion asettama **velvoite järjestää** lakisääteisiä palveluita joidenkin kotiseutukuntien asukkaille niissä tehtävissä, jotka eivät enää kuuluisi kotiseutukuntien vastuulle.

Kunta-kotiseutukunta-mallin simulaatiossa kuntien määrä vähenisi 198:aan, jolloin kotiseutukuntia olisi 110 kpl (2026 väestötietojen perusteella)

Kotiseutukunta (110 kpl)

- **Kotiseutukunnassa yläkoululaisia (13-15-vuotiaita) on alle 120** (20 oppilasta / luokka), eli vähemmän kuin 2-sarjainen yläkoulu, joka on otettu tässä simulaatiossa yläkoulun kestävän järjestämisen minimikooksi.
- **Kotiseutukunnassa 0-8-vuotiaita on vähintään 20***, joka on tässä simulaatiossa valittu pienimmäksi lasten määräksi, jolle voidaan järjestää kestävästi **varhaiskasvatus, esiopetus ja näihin kiinteästi liittyvät ja pienten lasten koululuokat 1-2**.
- **Kotiseutukunnan järjestämisvastuulla olevia palveluita voisivat kaikkiaan olla:**
 - Varhaiskasvatus
 - Perusopetuksen 1.-2. luokat
 - Nuorisotoiminta, liikunta- ja ulkoilupalvelut
 - Liikenneväylät, puistot ja yleiset alueet
 - Yhdyskuntasuunnittelu ja maaomaisuuden hallinta
- Kotiseutukunnat voivat yhdessä muodostaa kunnan nyky-lainsäädännön mukaisella **kuntaliitoksella tai liittyä** osaksi olemassa olevaa kuntaa.
- Kotiseutukunnan olisi mahdollista hakea **"kuntaoikeuksia"**, jos sen väestöllinen tilanne muuttuu ("pysyväluonteisella" tavalla).
- Kotiseutukunnan **asukkaiden vaikuttamismahdollisuudet ovat ensisijaisesti kotiseutukunnan valtuustossa**. Mahd. muut vaikuttamismahdollisuudet olisi tarkemmin pohdittava.

Ei Kuntaliiton esittämä tai priorisoima kannanotto, vaan keskustelupohja

**) Jos alle 20, on liitettävä toiseen kuntaan tai kotiseutukuntaan, näitä kuntia on 2026 väestötietojen perusteella vain viisi.*

Kunta—kotiseutukunta-mallin simulaatio: kotikunnista siirtyvät ja niihin jäävät palvelut (%-osuudet kuvaavat siirtyviä/jääviä kustannuksia)

Kotiseutukunnilta muiden kuntien järjestämisvastuulle siirrettävät palvelut:

- Perusopetuksesta 90 % (vuosiluokat 3-9)
- Lukiokoulutus
- Kirjastot, taiteen perusopetus, kansalaisopistot, muut opetuspalvelut
- Museot, musiikkitoiminta, muu kulttuuritoiminta
- Yleishallinnosta ja vaaleista 90 %
- Tila- ja vuokrauspalvelut, 90 % tukipalveluista
- Kotoutumisen ja maahanmuuton palvelut
- Elinkeinoelämän edistäminen ja työllisyyspalvelut
- Asuminen
- Rakennusvalvonta
- Vesihuolto, energiahuolto, jätehuolto
- Ympäristönsuojelu, ympäristöterveydenhuolto
- Joukkoliikenne

Kotiseutukuntien omalle järjestämisvastuulle jäävät palvelut:

- Varhaiskasvatus
- Perusopetuksen 1.-2. luokat
- Nuorisotoiminta, liikunta- ja ulkoilupalvelut
- 10 % yleishallinnosta ja vaaleista
- Liikenneväylät, puistot ja yleiset alueet
- Yhdyskuntasuunnittelu ja maaomaisuuden hallinta

Lähde: Kuntaliiton parlamentaariselle työryhmälle valmistelemasta aineistosta

Kaupunki—kunta-simulaation lähtökohdat

Kaupunki

- Kaupunki toimii laajasti elinvoiman, kasvun ja työllisyyden edistäjänä sekä koulutus- ja hyvinvointipalvelujen järjestäjänä **paikallisesti, osin alueellisesti, itsenäisesti, monialaisesti ja demokraattisesti**.
- Eriyttämällä kaupunki omaksi kuntamuodoksi lainsäädännössä mahdollistetaan nykyistä paremmin kaupunkien kehittyminen vastaamaan niiden **tosiasiallista yhteiskunnallista roolia ja tehtävää**.
- Kaupungin keskeisenä tehtävänä on **kaupungistumisen hyötyjen ulosmittaaminen sekä haasteiden ratkominen ja ennaltaehkäisy**. Näissä tehtävissä onnistuminen vaikuttaa keskeisesti myös niitä ympäröivän seudun ja myös koko Suomen menestymiseen.
- Kaupungeille luodaan **vapaakaupunki-kehikko**: vähemmän yksityiskohtaista normiohjausta, enemmän paikallista harkintaa, sopimuksellisuutta ja oikeus kokeilla kasvua, elinvoimaa ja palvelujen vaikuttavuutta tukevia ratkaisuja lakisääteisissä tehtävissä.
- **Kaupungin kriteerinä urbaani toimintaympäristö**: väestörakenne ja -määrä (ml. lapset ja nuoret, opiskelijat, maahanmuuttajat, työikäiset), elinkeinorakenne ja työmarkkinoiden koko, sosiaalisten ongelmien luonne (ml. segregatio), yhdyskuntarakenteen tiiviys, kaupunkiorganisaation hallinnollinen ja ammatillinen kantokyky
- Kaupunkien toimintaympäristössä sosiaalisten ongelmien kasautuminen lisää poikkihallinnollisen yhteistyön tarvetta, mikä edellyttää paikallisesti integroituja ratkaisuja.
- Kaupunkien eriyttäminen avaa mahdollisuuden palauttaa **sosiaalitoimen paikallisia tehtäviä** hyvinvointialueilta, esim. ennaltaehkäisevä sosiaalityö, lapsiperheiden perussosiaalipalvelut, oppilashuolto, monialaista palvelua tarvitsevien työttömien työllistymistä tukevat sosiaalipalvelut, asumisen sosiaalinen tuki.
- **Kaupunkien monialainen kyvykkyys käyttöön**: työllisyyden, asumisen, koulutuksen, kaupunkisuunnittelun ja sosiaalipolitiikan välinen yhteys kytketään nykyistä tiiviimmin saman demokraattisen toimijan vastuulle.

Kunta

- **Kunnilla on pitkälti nykyisen kuntalain ja erityislakien mukaiset tehtävät ja velvoitteet**, mutta niillä on keskenään laajoja nykyisiä ja myös **uusia yhteistyövelvoitteita**.
- Yhteistyövelvoitteet toteutettaisiin nykyisen kuntalain mukaisilla keinoilla - **vastuukuntamallit tai kuntayhtymät**.
- **Lasten määrän vähenemisen olosuhteissa** otettaisiin käyttöön uusia esim. perusopetuksen järjestämiseen kytkeytyviä yhteistyöhön velvoittavia kriteerejä samaan tapaan kuin edellä kuvatussa kotiseutukunta-tarkastelussa nostettiin esille.
- Kunnan olisi mahdollista hakea **”kaupunkioikeuksia”**, jos sen toimintaympäristö muuttuu urbaaniksi ”pysyväluonteisella” tavalla.
- Hyvinvointialueet järjestäisivät laajasti kaikki sote-palvelut kunnille, kuten tällä hetkellä.
- Kaupunkien ja kuntien välillä tehdään myös tässä mallissa tarkoituksenmukaisella tavalla yhteistyötä.

Parlamentaarisen kuntatyöryhmän työ vasta alussa

- Vaikka parlamentaarisen kuntatyöryhmän työ on alussa, näyttää työ ainakin tässä vaiheessa keskittyvän kuntien lukumäärän vähentämiseen ja kuntien tehtävien eriyttämiseen vrt pienten kuntien osuus kuntien kokonaismenoista.
- Tuolta pohjalta on jo tilattu joitakin selvityksiä mm. ent. oikeuskansleri, OTT Tuomas Pöystin juridinen selvitys kuntien tehtävien eriyttämisestä (seuraava dia). Myös VM on laatinut omia selvityksiään samalta pohjalta.
- Kuntien joustavat yhteistyömallit ja niiden kehittäminen eivät ole olleet tässä vaiheessa esillä, *tietävästi* tulossa.
- Sekä kuntien että kuntien että hyvinvointialueiden tulevaisuutta pohtivien työryhmien työ muodostaa vahvaa pohjaa eduskuntavaalien jälkeisen hallituksen ohjelmavalmisteluille.
- Pyritäänkö kuntien ja hyvinvointialueiden yhdistämisellä osoittamaan merkittäviä säästövaikutuksia/faktat? Jos pyritään on pelättävissä palveluverkoston supistamista ja keskittävää aluekehitystä säästöjen nimissä. Kuntajaon muutosten vaikutukset maakuntajakoon? Miksi oikeudenmukaisempaa kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmää ei koeta osaratkaisuksi kuntien eriytymiskehitykseen?
- Tarvitaan kuntien rahoitusjärjestelmän kokonaistarkastelu, ongelmat liian suuria ratkaistavaksi vain peruspalvelujen valtionosuusuudistuksella vrt. Orpon hallituksen epäonnistunut yritys.

OTT Tuomas Pöystin VM:n tilauksesta 31.3.2026 toimittamasta aineistosta:

Kunnallisen itsehallinnon perustuslain suoja kohdistuu itsehallinnon ydinsisältöön, ei rakenteisiin tai yksittäisen kunnan olemassaoloon

- **Perustuslain 121 § turvaa kunnallisen itsehallinnon, mutta ei estä lainsäätäjää kehittämästä kuntajärjestelmää, muuttamasta kuntarakennetta tai eriyttämästä tehtäviä.**
- Itsehallinnon keskeiset ominaispiirteet: (1) kansanvaltaisuus — ylin päätösvalta vaaleilla valitulle toimielimelle, (2) taloudellinen autonomia — verotusoikeus ja oikeus päättää taloudesta, (3) oikeus yleiseen toimialaan, (4) tehtävistä säätäminen lailla.
- Suoja ei ulotu yksittäisten kuntien olemassaolon turvaamiseen eikä tietyn kuntarakenteen säilyttämiseen. Perustuslaki ei takaa kunnalle oikeutta säilyä muuttumattomana.
- **Ratkaisevaa on kokonaisarvio: säilyykö kunnilla tosiasiallinen päätösvalta ja taloudellinen autonomia vai kaventuuko sen rooli lähinnä muodolliseksi. Pelkästään yleisen toimialan kuntia ei tulisi syntyä.**
- Perustuslakivaliokunta on sote-uudistuksessa hyväksynyt laajan tehtäväsiirron, koska kunnille jäi edelleen merkittäviä tehtäviä — linjaus on suoraan sovellettavissa tehtävien eriyttämismalliin.
- **Porrastettu kolmiportainen tehtäväjako (yli 60 000 as kaupungit/laajin järjestämisvastu; yli 20 000 as kunnat, työssäkäyntialue/erityinen toimiala; erityisperusteiset kunnat esim. saamen kieli, riittävät voimavarat) on toteutettavissa perustuslain puitteissa noin 40 laajan järjestämisvastuun kunnalla.**
- **Vaihtoehtoinen malli: kaksitasoinen itsehallintorakenne Ruotsin ja Norjan tapaan. Kansanvallan kannalta toimivampi järjestelmä Pöystin mukaan.**

Kuntasektorin vuosikate, poistot sekä investoinnit¹⁾

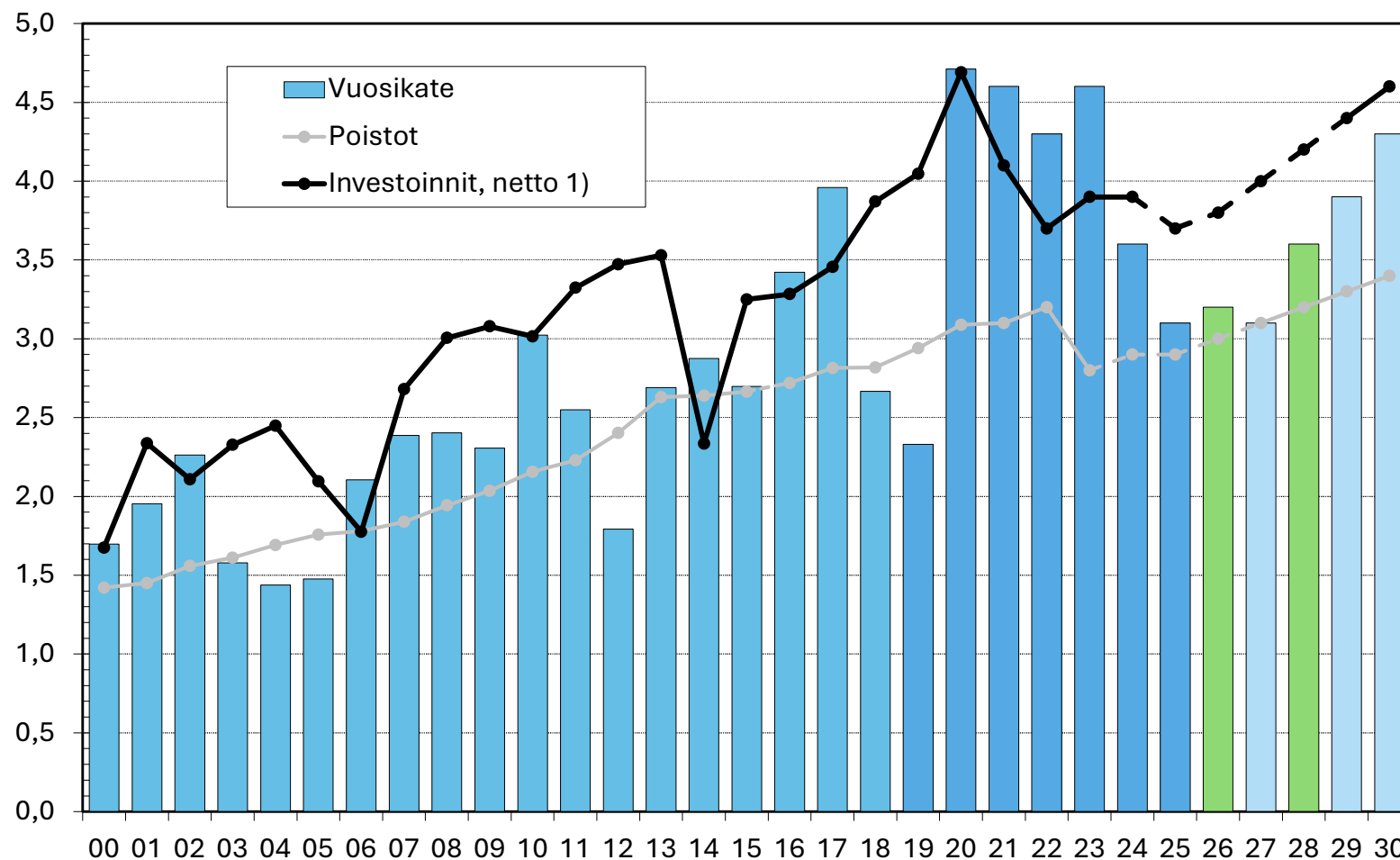
painelaskelman mukaa, mrd.€ (ei ennuste)

Vuoden 2014 nettoinvestointien tasoon vaikuttaa kunnallisten liikelaitosten yhtiöittäminen.

Vuosien 2016 ja 2017 vuosikatetta vahvistivat kilpailukyky sopimuksessa sovittu lomarahaleikkaus ja työnantajamaksujen alennukset. Kiky-säästöt leikattiin kuntataloudesta täysimääräisinä vuosina 2018-2019.

Vuonna 2020 vuosikatetta vahvistaa noin 2,6 miljardin euron koronatuki kunnille ja sairaanhoitopiireille. Vuodelle 2021 myönnettiin koronatukia yhteensä noin 2,4 miljardia euroa.

Vuoden 2023 vuosikatetta parantaa erityisesti edellisten vuosien verotilitykset.

27.8.2026

Timo Kietäväinen

Etelä-Savon maakuntaliiton

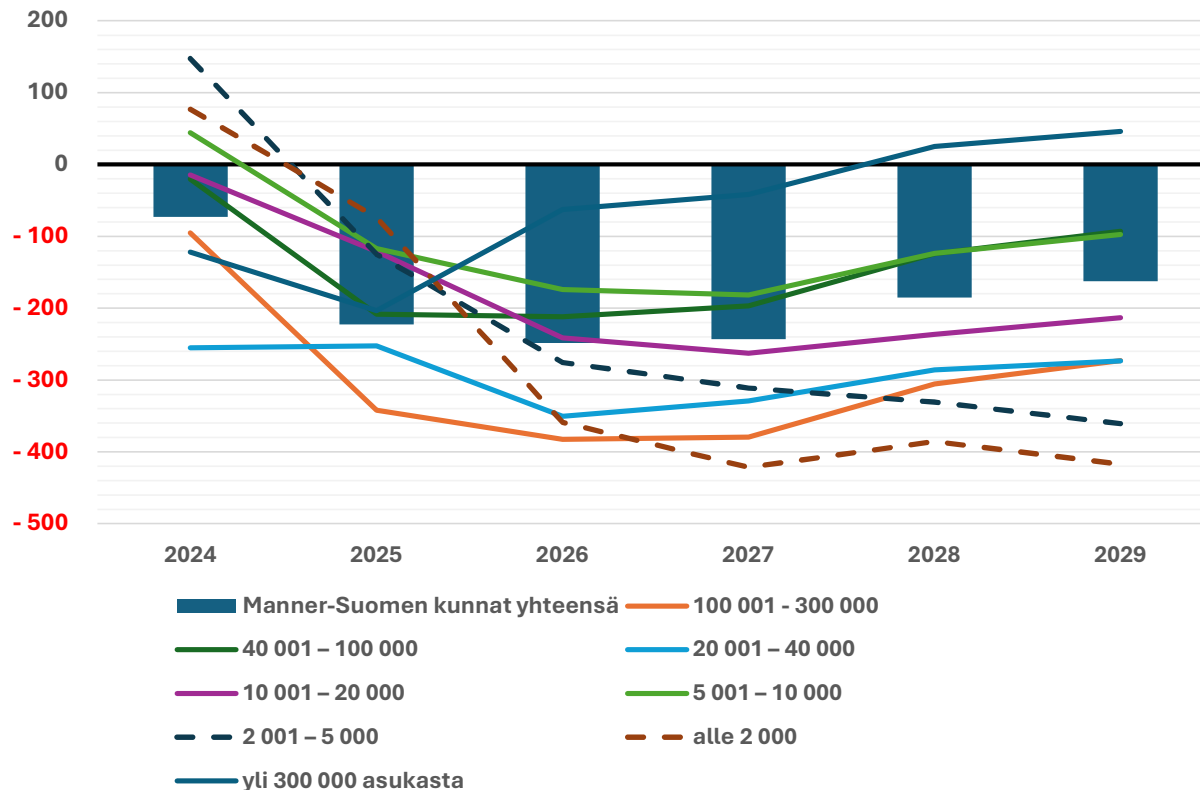
1) Investoinnit, netto = Käyttöomaisuusinvestoinnit-rahoitusosuudet - käyttöomaisuuden myyntitulot.

Päivitetty: 3.5.2026/Mentonen, Kuntaliitto

Lähde: vuodet 1995-2020 Tilastokeskus, vuodet 2021-2025 Valtiokonttori, vuosien 2026-2030 arvot VM

Toiminnan ja investointien rahavirta kuntakokoryhmittäin 2024 - 2029, €/asukas

Ilman uusia sopeuttamistoimia ja lainmuutoksia

Toiminnan ja investointien rahavirta laskee vuonna 2025 koko maan tasolla ja kaikissa kuntakokoryhmissä negatiiviseksi.

- Tarkastelukauden lopussa, vuonna 2029, toiminnan ja investointien rahavirran arvioidaan olevan negatiivinen kaikissa kuntakokoryhmissä, koko maan tasolla noin -163 euroa asukasta kohden.
- Heikoin kehitys pienissä, alle 5 000 as. kunnissa.
- Kunnittain kuitenkin merkittävää vaihtelua kuntakokoryhmien sisällä.

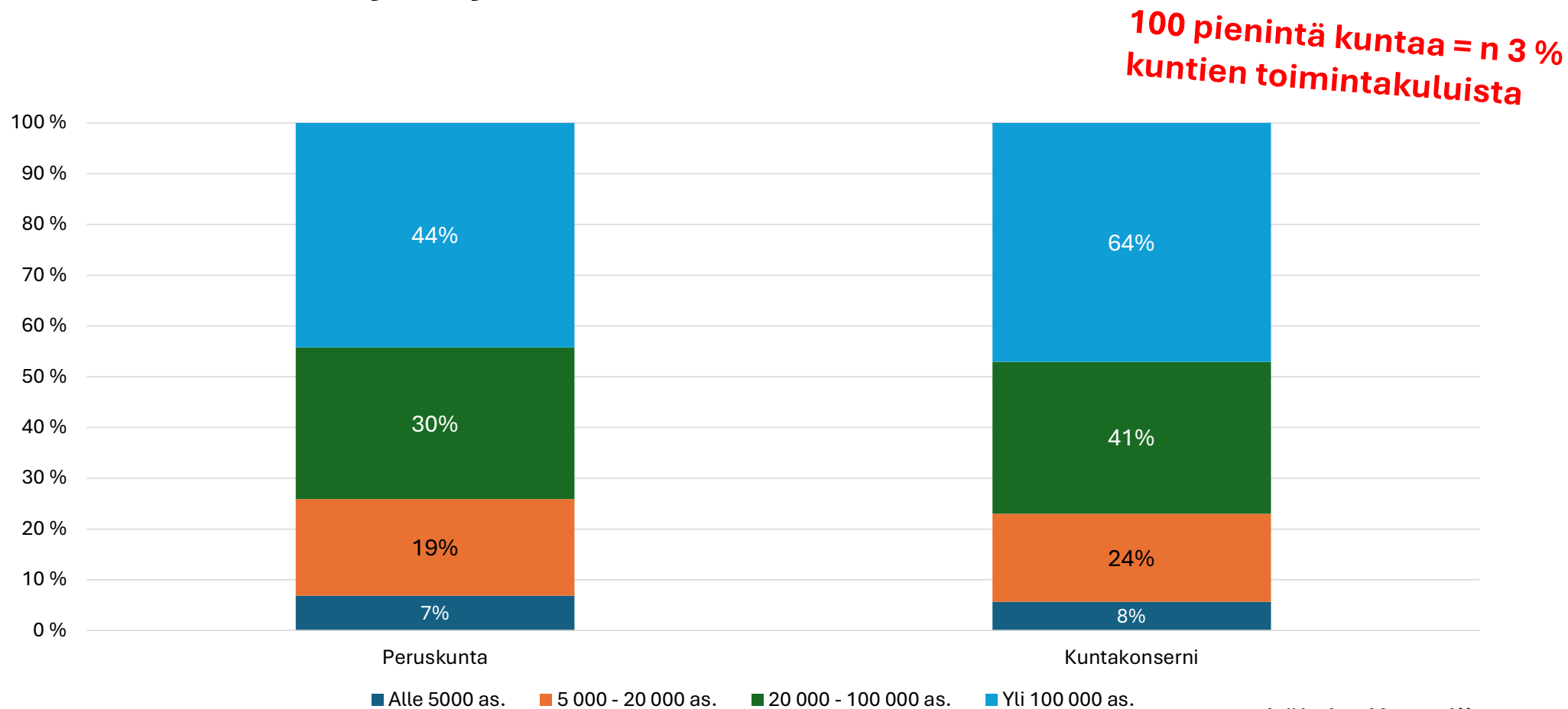
Tulojen ja menojen epätasapaino aiheuttaa talouden merkittäviä sopeuttamispaineita.

Lisäksi olisi tarpeen tarkastella kuntapalveluiden normeja ja velvoitteita (palvelulupaus) sekä yleensä palvelu- ja kuntarakenteen kehittämistä.

Jos kehitys on ennakoidun mukainen, yhä useampi kunta täyttää arviointimenettelyn kriteerit – alijäämää ennakoitua kertyvän erityisesti pienimpien kokoryhmien kunnissa.

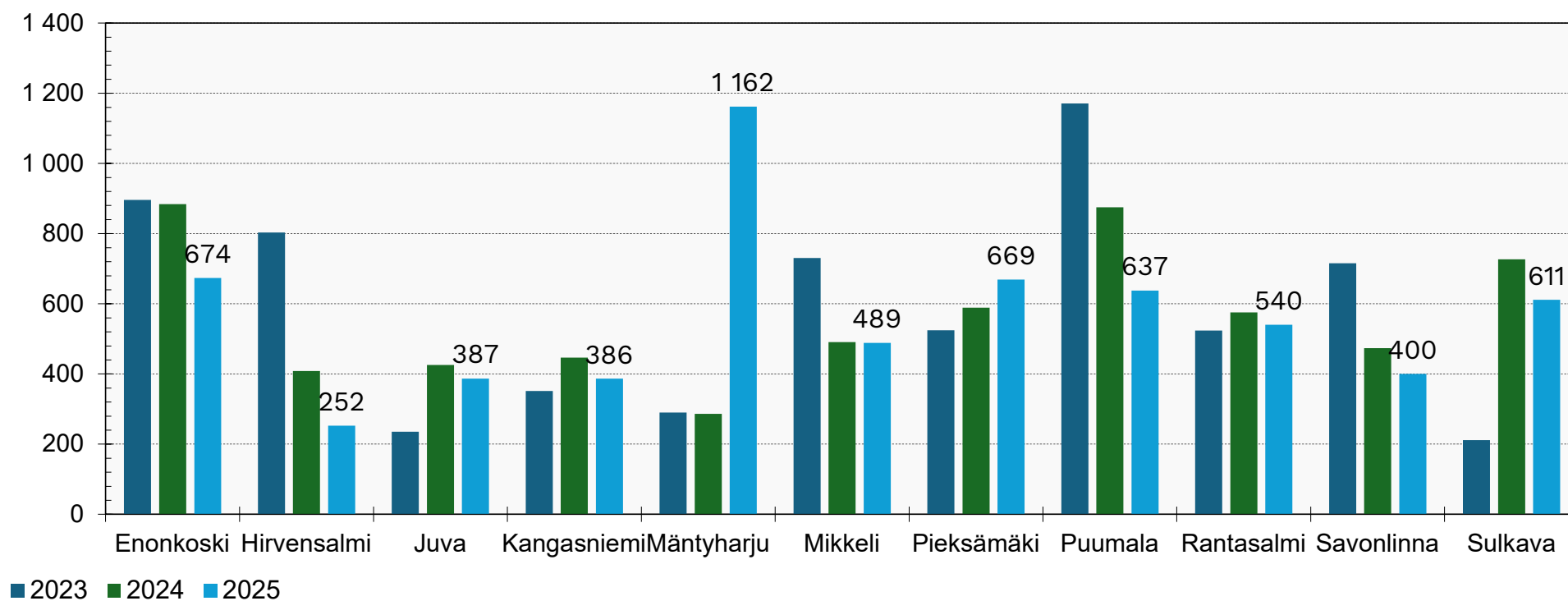
Läde: VM:n diasarjasta parlamentaariselle työryhmälle

Toimintakulujen jakautuminen kuntakokoluokittain

Lähde: Kuntaliitto

Peruskuntien vuosikate €/as.

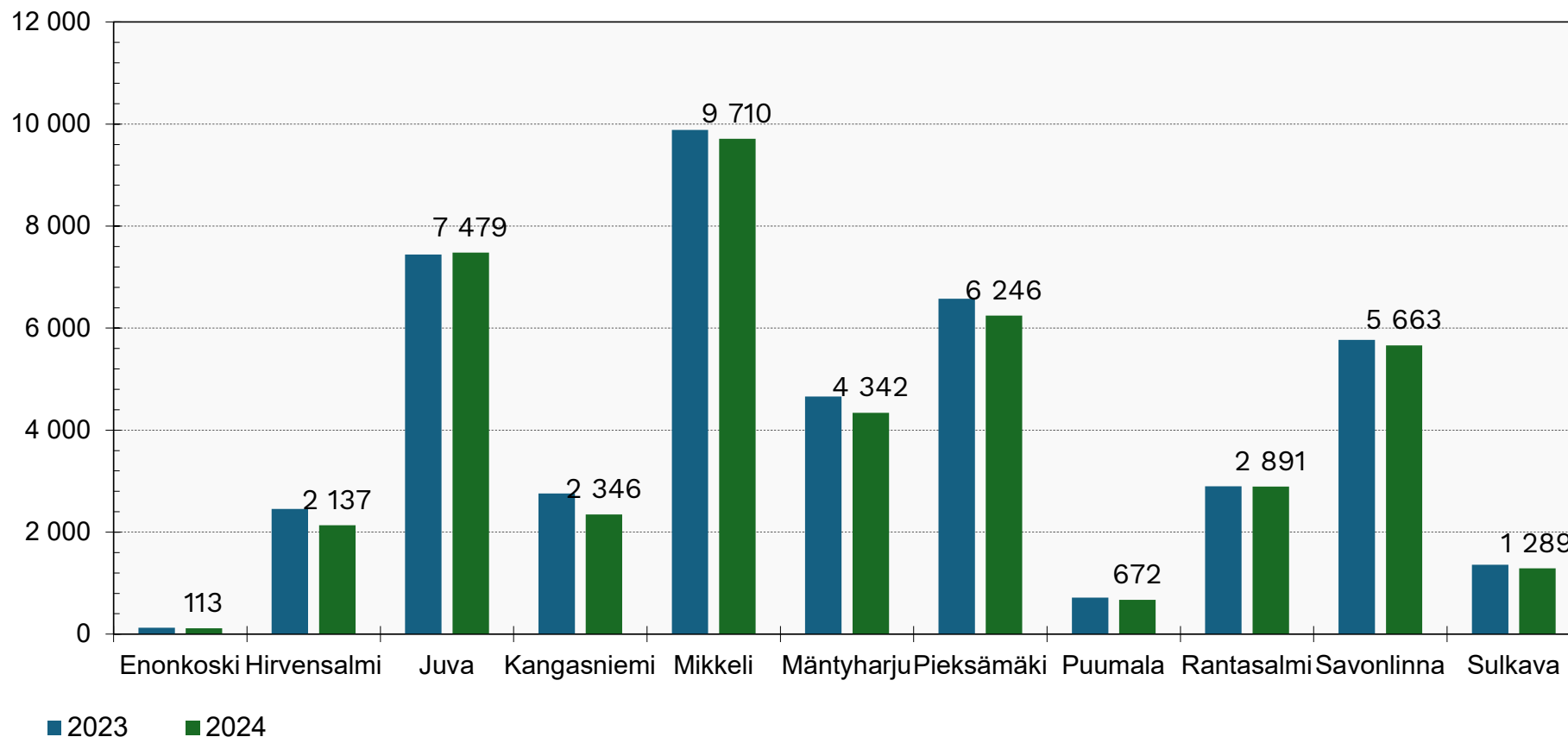
27.8.2026

Lähde: Valtiokonttori

Timo Kietäväinen

Etelä-Savon maakuntafoorumi

Kuntakonsernin lainakanta ja vuokravastuut yhteensä €/as.

Lainakunnan lisäksi kannattaa tarkastella taseen muitakin eriä

27.8.2026

Lähde: Valtiokonttori

Timo Kietäväinen Etelä-Savon maakuntafoorumi
Vuoden 2025 osalta tietoja ei ole vielä saatavilla.

VN:n asetus kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta: Laskennallisten kustannusten ja lisäosien perushinnat vuonna 2025/*Selvityshenkilöiden muutosesityksiä 2025 lopulta (esitykset eivät toteutuneet miltään osin)*

Ikäluokittaiset perushinnat	euroa/asukas	Asukastiheyskerroin	42,88	
0–5-vuotiaat	8 449,95 M	Koulutustaustakerroin	29,35	P
6-vuotiaat	8 975,60 M	Syrjäisyyden lisäosa	64,72	P
7–12-vuotiaat	7 564,89 M	Työpaikkaomavaraisuuden lisäosa	13,55	M
13–15-vuotiaat	12 944,95 M	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa	19,97	P
16 vuotta täyttäneet ja tätä vanhemmat	66,14 M	Asukasmäärän kasvu	10,59	
18–64-vuotiaat	83,48 M	Saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosa	946,24	M
Muut perushinnat	euroa/asukas			
Työttömyyskerroin	71,52 M			
Työttömien määrä	734,32 P			
Vieraskielisyys	1 887,47 ?			
Kaksikielisyys	303,56 M			
Saaristoisuus; saaristokunta	417,83 M			
Saaristoisuus; saaristo-osakunta	305,64 M			

M = selvityshenkilöt esittävät muutettavaksi
P = sh:t esittävät poistettavaksi
? = sh:t esittävät selvittettäväksi lisää

Kuntien näkymät

- Keskeisintä, miten elinkeinoelämä, työpaikat ja vetovoima kehittyvät: *omat verotulot keskeisiä*, mutta Etelä-Savon kunnat ksm enemmän riippuvaisia kuntien valtionosuuksista, osa enemmän osa vähemmän, miten ne jatkossa jaetaan? Vuonna 2026 kuntien valtionosuudet yhteensä noin 4,2 mrd €.
- Keskeisiä asioita tulevassa valtionosuusuudistuksessa, joihin kannattaa vaikuttaa:
 - Miten kunnan eri väestöryhmiä painotetaan, kaikkien yli 16-vuotiaiden osuus selvityshenkilöiden esittämän *korotuksen jälkeenkin*, olisi 1,14 % ikäryhmäperusteisesti määräytyvästä perushinnasta, joka on yht 36 780,89 € vuoden 2025 tasossa.
 - Eroon siirtymätasauksista – valtionosuudet kuntien nykyisten tehtävien mukaan, ei v. 2022.
 - Väestön väheneminen otettava huomioon lisäävänä tekijänä, nyt vain väestön kasvu!?!
 - Miten kunnan rooli kehitysedellytysten luojana huomioidaan, mikä on infran merkitys? Mitkä erityisolosuhteet otetaan huomioon ja miten?
 - HYTE-kertoimen merkitys kasvanee, mutta auki, miten se määritellään.
 - Verotulotasauksen kehittäminen, erityisesti nouseeko tasausraja 90 %:sta, voimalaitosten kiinteistöverot (nyt vain ydinvoimaloiden kiint.vero 50% mukana), asuin- ja liikekiinteistöjen kiinteistövero 100 %, nyt 50 %:sti huomioidaan tasauksessa?
 - Monipaikkaisuus mukaan rahoitukseen - nyt ei lainkaan huomioitu. Esim. osa verotuloista kausiasukkaan kuntaan/verotulojen tasaus, mitä vastineeksi kausiasukkaille?

Hyvinvointialueiden näkymät

Myös hyvinvointialueiden tulevaisuutta pohditaan parlamentaarisessa työryhmässä, joka työ alkoi keväällä 2026. Väliyhteenveto joulukuussa 2026 ja johtopäätökset syksyllä 2027 ennen toimikauden päättymistä 18.12.2027.

- Hyvinvointialueiden rahoitus v. 2026 yht. 27 mrd €.
- Tällä vaalikaudella ei hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmän epäkohtia kyetty korjaamaan. Esim eduskunnan keväänä käsittelemäns. 3. lakipaketti on pääasiassa vain leikkauslaki, jolla hallituksen päättämät leikkaukset vietiin lainsäädäntöön.
- Nykyisen hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmän ongelmia:
 - Väestön määrän ylikorostus, erillinen, perusteeton 13 % korotus väestön määrän mukaan.
 - Liian tiukka alijäämien kattamisaikataulu: alun perin alijäämät katettava 2026 loppuun mennessä. Muutettiin keväällä 2026 siten, että alueilla mahdollisuus hakea jatkoaikaa VM:ltä vuoden 2027 tai 2028 tai 2029 loppuun saakka.
 - Perustuu valtaosin diagnoositietoihin, joissa virheitä, mitä enemmän diagnooseja sitä enemmän rahaa => ei kannustava eikä ohjaa kehittämään toiminnan vaikuttavuutta.
 - Siirtymätasaus: Etelä-Savon HVA yksi saajista esim. 2025 +284 €/as vrt Helsinki +201 €/as. Pohjois-Karjala -340 €/as ja Lappi -281 €/as. Pohjana kuntien sote-menot 2022.
 - Ei ennustettava. Omien toimenpiteiden vaikutusta rahoitukseen ei voi arvioida kunnolla, muiden toimet, eli keskiarvoinen kehitys määrittää rahoitusta. Hallituksen ennakoimattomat muutokset haittana.
 - HV-alueiden esim. lääkekehitykseen vuokraamien tilojen ja laitteiden vuokra jmv. Tulot vähennetään valtion rahoituksesta kokonaan => ei kannustava.
- Lopputulos: Vaikka osa HV-alueista lisää kustannuksiaan ksm enemmän kykenevät ne tekemään positiivisen tilinpäätöksen ja päinvastoin, vaikka osa HV-alueiden kustannuskehitys on alle keskiarvon, tekevät ne negatiivisen tilinpäätöksen.

Hyvinvointialueiden rahoituksen määräytymisperusteet

Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta 3 § (osuudet v. 2025)

Osuus hyvinvointialueiden rahoituksesta	prosenttia
Sosiaali- ja terveydenhuolto yhteensä	97,794, josta
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve	78,995
Asukasmäärä	12,790
Asukastiheys	1,456
Vieraskielisyys	1,942
Kaksikielisyys	0,485
Saamenkielisyys	0,013
Saaristaisuus	0,110
Yliopistosairaalaisä	0,543
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	1,460
Pelastustoimi yhteensä	2,206, josta
Asukasmäärä	1,434
Asukastiheys	0,110
Riskitekijät	0,662 (27.6.2025/391)

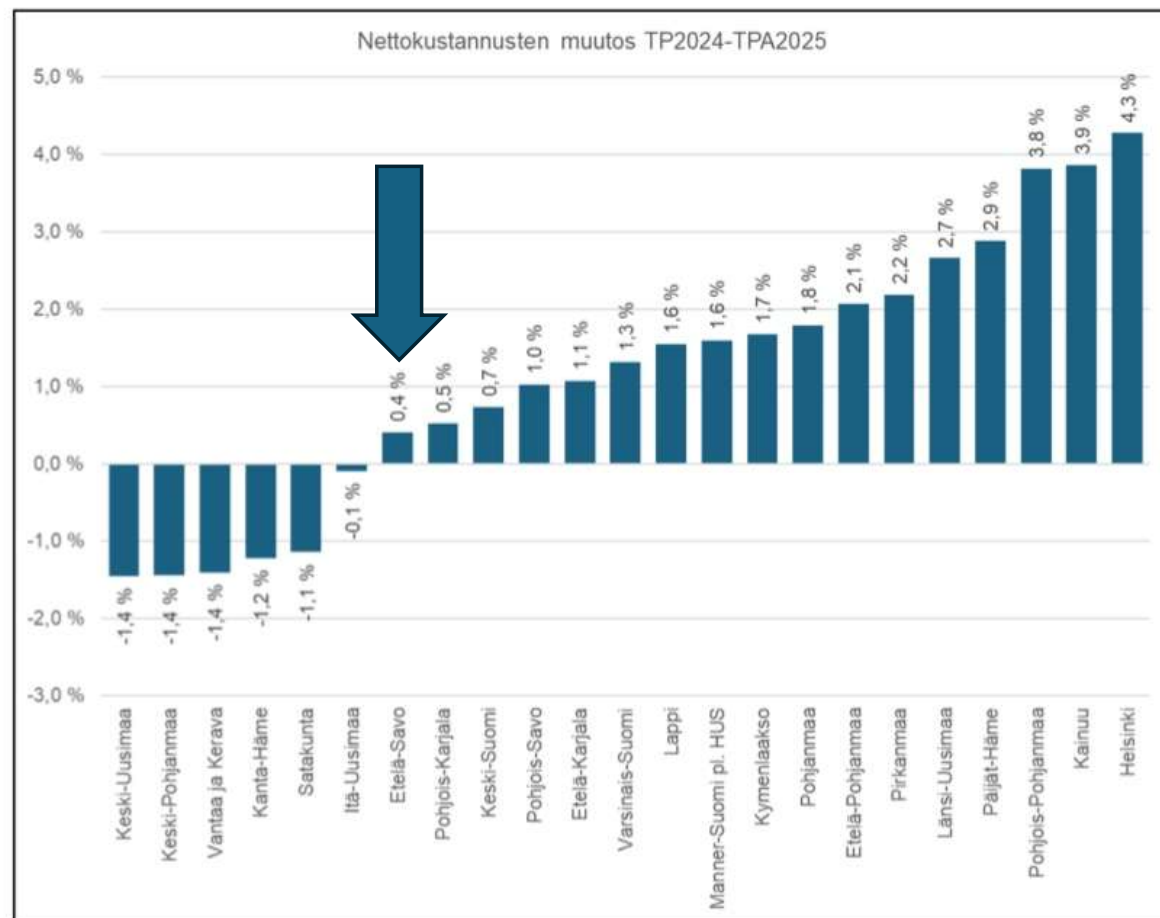
Hyvinvointialueiden tilannekuva, maaliskuu 2026 yhteenveto/STM, VM, SM:

Hyvinvointialueet ovat suoriutuneet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kokonaisuutena odotettua ja julkista keskustelua paremmin. (STM:n selvitys hyvinvointialueiden sote:n järjestämisen toteutumisesta 2025. Julkaistu helmikuussa 2026)

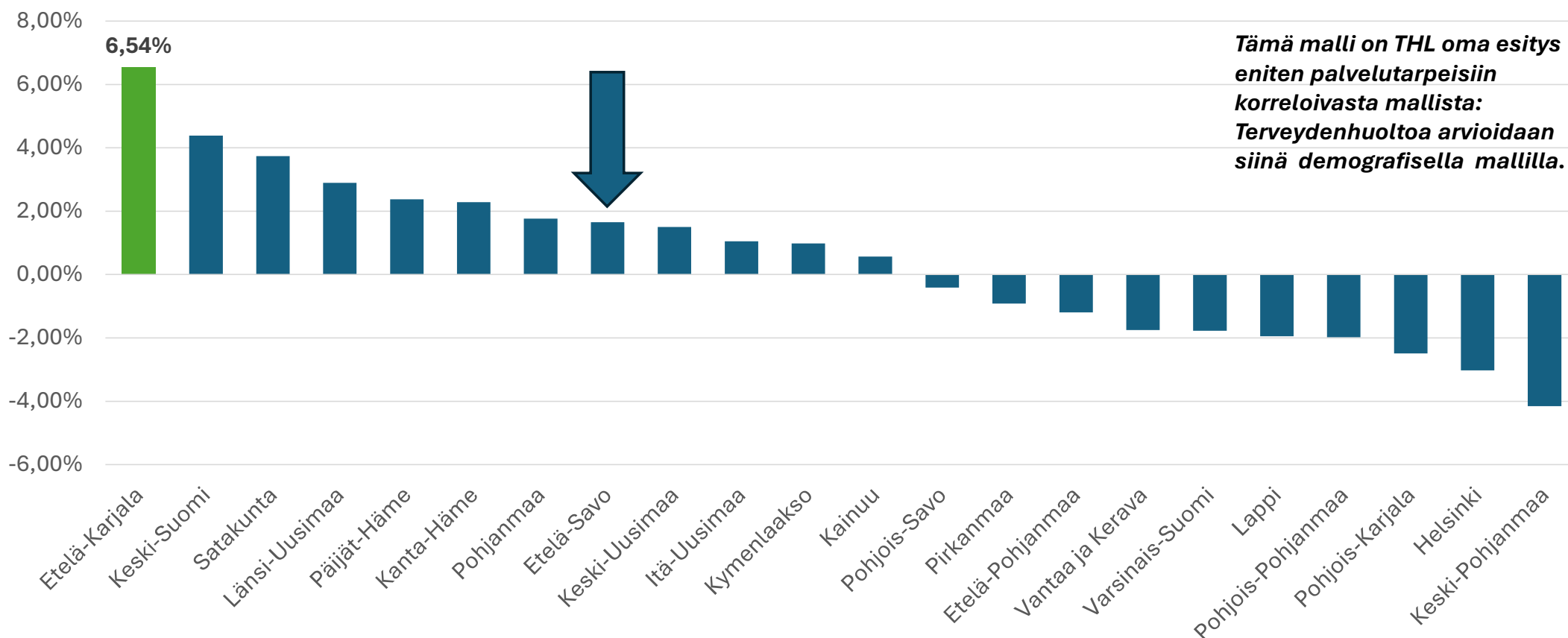
- Hyvinvointialueiden pelastustoimen palvelutaso on pysynyt hyvällä tasolla, mutta suorituskykyjen puute vaikeuttaa vaativien pelastustoiminnan tehtävien toteuttamista (mm. ympäristövahinkojen torjunta, vesipelastaminen, sortumapelastaminen, CBRN-kyvykkyydet).
- Alueiden taloudelliset erot ovat tasaisesti kasvaneet ja aiheuttavat kasvavan riskin palveluiden järjestämiselle. Alueiden toiminta ja talous uudistuvat eritahtisesti. Väestönkehitys ja väestön palvelutarpeiden muutos lisäävät paineita kansallisen ja alueellisen palveluverkon uudistamiseen.
- Vuoden 2026 talousarvioiden mukaan hyvinvointialueiden yhteenlaskettu ylijäämä olisi n. 500 milj. euroa.
- Lupa- ja valvontavirasto (LVV) aloitti toimintansa 1.1.2026. Virasto mm. yhdistää Valviran ja aluehallintovirastojen (AVI) sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan edistäen sen yhdenvertaista toteutumista. Pelastustoimea koskevista asioista vastaa pelastustoimi- ja varautuminen osasto. Pelastustoimen palveluiden arviointi ja valvonta on nyt eriytetty omiin yksiköihin.
- Vuoden 2026 fokuksessa: alueiden talouden tasapainotus, alueellisen palveluverkon uudistuminen, lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut, iäkkäiden tarpeita vastaavien palvelujen (erityisesti kotiin annettavien palvelujen) saatavuus, perusterveydenhuollon hoidon jatkuvuus ja saatavuus, kiireettömän erikoissairaanhoidon yli 6kk hoitojonojen purku sekä hyvinvointialueiden välinen yhteistyö ja työnjako.

Nettokustannusten muutos TP2024 - TPA2025

- Manner-Suomen nettokustannukset kasvoivat tilinpäätösarvioiden perusteella vuonna 2025 nimellisesti vain 1,6 % edellisvuodesta. Kustannusten muutos kuitenkin vaihtelee alueittain merkittävästi.
 - Viidellä alueella nettokustannusten muutos oli selvästi negatiivinen.
 - Kolmella alueella nettokustannusten kasvu oli noin 4 %.
- Tilinpäätösarvioiden 2025 perusteella toimintamenot kasvoivat edellisvuodesta 2 %.
 - Merkittävin kasvu palkkaratkaisun seurauksena henkilöstömenoissa (+5,5 %)
 - Palvelujen ostoissa laskua 0,5 % edellisvuodesta (työvoimavuokraus)
 - Avustuksissa (erityisesti kotitalouksille) laskua 3,0 %
 - Muissa toimintamenoissa laskua 1,1 % (suurin lasku välillisissä ja välittömissä veroissa)
- Toimintatuloissa on selkeää kasvua vielä vuonna 2025 (+4,6 %). Vuodelle 2026 budjetoitu merkittävää laskua, mikä johtuu valtion avustuksen päättymisestä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tarvevakiointi
Hybridimalli (T19/V16/S15) vs. nykyinen malli (T1/V1/S1)
Ero (%) rahoituksessa alueittain vuoden 2026 rahoituksen tasossa

Lähde: EKHVA

THL esitys parhaiten palvelutarpeisiin korreloivasta mallista (edellisen dian taustoitus).

- Diassa tulisi kaikkien alueiden olla lähellä nollaviivaa. Nollaviivan yläpuolella oleva pylväs kuvaa nyt tapahtuvaa alirahoitusta ja tulevaisuuden pääomituksen tarvetta. Nollaviivan alapuoliset alueet ovat yllirahoitettuja alueita ja pylväät kuvaavat rahoituksen vähentämisen määrää, jotta kaikki asettuisivat samalle tarvittavan rahoituksen tasolle lähelle nollaviivaa.
- Alirahoituksesta johtunut pohjarahoitus on tippunut usealla alueella niin paljon, että sen korjaamiseksi pääomituksen tarve on tällä hetkellä useita satoja miljoonia ja kasvaa sitä suuremmaksi, mitä pidempään nykymallin rahoitus jatkuu.
- THL diojen tieto oli käytettävissä jo syksyllä 2025. *THL esitys ei kuitenkaan ole edennyt vuoden 2026 rahoitukseen eikä uuden rahoituslain ehdotukseen.* Lainalaisuusperiaate velvoittaa viranomaista toimimaan täsmällisesti ja ennakoitavasti lain ja oikeusjärjestyksen mukaisesti. Tähän sisältyy kiello ylläpitää hallintopäätöstä, joka viranomaisen tiedossa olevalla tavalla perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen tietoon. Rahoituspäätöksen tietopohjan virheellisyys on havaittu usean eri hyvinvointialueen toimesta ja virheellisyys on todettu hallituksen esityksen luonnoksessa VN/13749/2025.

Lähde: Etelä-Karjalan hva

Mitkä asiat olennaisia HV-alueiden uudistuksissa Etelä-Savon näkökulmasta?

- Ryhdytäänkö yhdistämään HV-alueita, muutenkin kuin selvitysmenettelyn kautta vai tiivistetäänkö yhteistyötä on vaativissa hoidoissa yt-alueilla. Nykyinen tilanne ei pysyvä.
- Kiristyykö valtion ohjaus (esim. lailla säädetään kuinka perusterveydenhoidon palvelut järjestetään) vai lisätäänkö hv-alueiden päätösvaltaa päättää miten se järjestää palvelut?
- Millä perusteilla rahoitus määräytyy: nykyinen diagnosipohjainen, väestön määrää korostava vai demokrafisten ja olosuhteiden perusteella määräytyvä järjestelmä? Eliniän odotteessa olevien erojen huomioiminen!
- Miten otetaan huomioon väestön vähenemä, joka nostaa yksikkökustannuksia? Miten kausiasukkaat, jotka nostavat erityisesti palo- ja pelastustoimen varallaolokustannuksia? Miten korjataan eduskunnan käsittelyssä olevan saaristoisuus-kriteeri?
- Järjestelmän ennustettavuutta ja kannustettavuutta on parannettava ja sen määräytymistekijöiden tulee perustua tutkittuun tietoon.
- Lisätäänkö/vähennetäänkö hyvinvointialueiden tehtäviä ja jos lisätään niin mistä (keskus- ja valtion hallinto/kunnat).

A photograph of a forest floor covered in a dense carpet of small white flowers, likely snowdrops, with tree trunks visible in the background. The image is partially obscured by a black overlay on the right side where the text is located.

Kiitos
mielenkiinnosta!

Voimia ja menestystä
tärkeään työhönne!